

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ**

Факультет культурології та соціальних комунікацій

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова приймальної комісії ХДАК

Наталія РЯБУХА

**ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ІСПИТУ**

для здобуття ступеня магістра зі спеціальності 061 «Журналістика»
на основі здобутого ступеня вищої освіти або освітньо-кваліфікаційного рівня
(НРК6 та НРК7)

Розглянуто і затверджено
на засіданні Ради факультету
культурології та соціальних
комунікацій
Протокол № 9
від 18 березня 2024 р.

Харків – 2024

ВСТУП

Програма фахового іспиту для здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю «Журналістика» базується на вимогах освітньо-кваліфікаційної характеристики і освітньо-професійної програми. Програма відображає особливості сучасного стану розвитку в галузі ЗМІ України і передбачає викладення певного кола питань щодо здійснення діяльності журналіста.

Фаховий іспит зі спеціальності «Журналістика» (ступінь «магістр») є випробуванням з професійно-орієнтованих дисциплін, які вивчалися на рівнях бакалавр, магістр або спеціаліст. Абітурієнти, які вступають на навчання для здобуття ступеня «магістр» на основі ступеня бакалавра (НРК6) або магістра, спеціаліста (НРК7) складають фаховий іспит, який оцінюється за 200-бальною шкалою.

Фаховий іспит проводиться з **метою** перевірки якості загально-професійної й спеціальної підготовки потенційних студентів-магістрів і дозволяє виявити й оцінити готовність вступника до вирішення професійних завдань та до науково-практичної діяльності.

Вступники повинні мати такі загальні **уміння та навички**:

- здатність до самонавчання та продовження професійного розвитку;
- навички теоретичного аналізу і узагальнення гуманітарної інформації;
- уміння здійснювати комунікацію українською мовою та принаймні однією із поширених європейських мов;
- навички взаємодії із іншими людьми;
- уміння роботи в командах професіоналів різного профілю;
- уміння організації власної діяльності та ефективного управління часом.

Вступники повинні **знати**:

- категорійний і понятійний апарат сучасної журналістики;
- основні закономірності і тенденції розвитку сучасної журналістики;
- принципи і особливості медіа в Україні і в зарубіжних країнах.

Вступники повинні **вміти**:

- самостійно вести дослідження з журналістики, створювати тексти, розробляти програми конкретних досліджень;
- здобувати і об'єктивно аналізувати інформацію, обробляти її за допомогою сучасних методів та принципів журналістики;
- перекладати оригінальну спеціальну літературу, редагувати наукові тексти, володіти однією з іноземних мов у своїй професійній діяльності.

Вступний іспит проводиться відповідно до Правил прийому в ХДАК.

Програма і форма фахового вступного іспиту є єдиною для всіх осіб, які вступають за спеціальністю «Журналістика».

Програма фахового іспиту охоплює теоретичний матеріал з таких розділів як «Історія журналістики», «Теорія журналістики», та передбачає виконання практичного завдання.

ІСТОРІЯ ЖУРНАЛІСТИКИ

Журналістика як наука і навчальна дисципліна. Визначення поняття «історія журналістики». Основні поняття з історії зарубіжної журналістики. Порівняльний аналіз сучасних концепцій та визначень історії зарубіжної журналістики як науки. Три моделі історії зарубіжної журналістики: метанаука, міждисциплінарна галузь знань, інтегративна наукова дисципліна. Сучасні дискусії щодо статусу та структури, призначення історії зарубіжної журналістики. Історія журналістики як розділ гуманітарного знання, що займається вивченням виникнення й розвитку журналістики і визначенням місця й ролі журналістики в історії людства. Предмет історії журналістики.

Хронологічні межі періодів в історії журналістики. Характеристика провідних ідей та формацій в історії журналістики. Два напрями сучасної історії зарубіжної журналістики. Персональна журналістика, комерційна, корпоративна журналістика.

Передумови виникнення зарубіжної журналістики. Міфологія і журналістика. Давня Греція й Давній Рим. Гай Юлій Цезар та його видавнича та письменницька діяльність. Виникнення й витоки журналістики в стародавньому світі. Перші середньовічні видання Західної Європи. Журналістика в Європі XVIII ст. Європейська журналістика XIX ст. Американська журналістика XIX ст. Медіамагнати Америки та їх внесок в журналістику. Пулітцерівська премія. Журналістика Австралій, Нової Зеландії. Історія журналістики Сходу, Далекого Сходу XVI-XIX ст. Два простори сучасної історії зарубіжної журналістики – Азія та Схід. Нова зарубіжна журналістика.

Основні етапи в історії зарубіжної журналістики Північної Америки та Західної Європи XX ст. Сучасна нова журналістика. Структура американського телебачення. Європейське телебачення – специфіка, основні напрями розвитку. Медіа-холдинги.

Розвиток української журналістики від етапу прото- до XIX ст. Основні етапи з історії української журналістики. Зародження української преси. Харківська, одеська, київська преса. Цензура Російської імперії та Австро-Угорщина. Українська альманахова преса. «Руська трійця». «Киевская старина» – історико-літературний часопис.

Розвиток української журналістики XX–XXI ст. Національно-патріотична преса поч. XX ст. Журналістика часів незалежності та розстріляного відродження. Основні напрями розвитку журналістика епохи культу особистості. Радянська українська журналістика: основні постаті. Технології створення журналістського тексту. Інформаційні агенції світу й України. Аналітична журналістика та її місце в сучасних ЗМІ. Українські ЗМІ останні двадцять років: авторська і репортажна журналістика. Особистий чинник у сучасній українській журналістиці. Тенденції розвитку українського телебачення. Відомі постаті вітчизняної журналістики. Вплив нових комунікаційних технологій на розвиток журналістики.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Владимиров В. Історія української журналістики (1917–1991) : навч. посіб. / В. Владимиров. К. : МАУП, 2007. — 174 с.
2. Животко А. Історія української преси / упоряд., авт. іст.-біогр. нарису та приміт. М. С. Тимошик. — К. : Наша культура і наука, 1999. — 368 с., ім. пок. («Літературні пам'ятки України»).
3. Жиленко І. Р. Історія зарубіжної журналістики (від античності до II пол. XVIII ст.) : навч. посіб. — Суми : Вид-во СумДУ, 2010. — 285 с.
4. Михайлин І. Л. Історія української журналістики. — Х. : Прапор, 2004. — 320 с.
5. Михайлин І. Л. Історія журналістики XIX століття. — К. : ЦНУ, 2003. — 720 с.
6. Овсієнко Л.М. Історія журналістики : [навчальний посібник] / Овсієнко Л.М. — Переяслав-Хмельницький : «Видавництво К С В», 2015. — 214 с. <http://ephsheir.phdpu.edu.ua/bitstream/handle>
7. Словник журналіста : терміни, мас-медіа, постаті / за ред. Ю. М. Бідзілі. — Ужгород : ВАТ «Видавництво “Закарпаття”», 2007. — 224 с.
8. Срібняк І. Історія журналістики: виникнення та розвиток новинних мас-медіа в країнах Європи, Азії та Північної Америки (XVII-XX ст.). Підручник для студентів вищих навчальних закладів / МОН України; ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України»; Київський університет імені Бориса Грінченка (2-ге вид., перероб.). / І. Срібняк. — К.: Міжнародний науково-освітній консорціум імені Люсьєна Февра, 2018. — 156 с.

ТЕОРІЯ ЖУРНАЛІСТИКИ

Спеціально-термінологічні та загальні поняття журналістики (типологія, класифікація, функція, преса, часопис, газета, журнал). Позиція журналіста: професіоналізм, особисте та громадсько-політична діяльність. Підходи до формулювання концепції та ідеї роботи. Підходи до формулювання теми й завдань роботи. Особливості журналістики від типу видання (масового, вузькоспеціального). Специфіка жанрів в журналістиці.

Інформаційний та аналітичний жанри журналістики. Взаємопроникнення та особливості сполучення. Рецензія. Читацька аудиторія аналітичних матеріалів: кількість і склад. Аналітичний звіт: особливості жанру. Аналітична кореспонденція: специфіка жанру. Правила роботи з кореспонденцією. Коментар як метод і жанр. Огляд: жанрові особливості. Стаття. Види статей: особливості аргументації, правила роботи над статтею. Замітка: жанрове призначення та особливості. Поняття інтерв'ю та історія його виникнення. Інтерв'ю як спосіб отримання інформації. Види та роль інтерв'ю в сучасних ЗМІ.

Група соціологічних жанрів: моніторинг, рейтинг, соціологічне резюме.

Розслідувальна журналістика: особливості, види та правила роботи. Лист як жанр журналістики. Феномен публічного звернення. Прогноз та версія. Метод «домислу» в жанрі розслідувальної журналістики.

Сатиричні художньо-публіцистичні жанри журналістики: мовностилістичні особливості. Нарис в журналістиці: особливості тематики та композиції. Функція соціальної критики в памфлеті та фейлетоні. Сарказм та іронія в журналістиці. Щоденник як різновид журналістської творчості.

Творчо-виробничі засади сучасної української журналістики. Етика взаємин журналісти з колегами та фігурантами матеріалів. Журналіст та редакційна політика. Робота журналіста з матеріалами, інформаційними джерелами. Інтернет як джерело інформації для журналіста. Визначення функцій інформаційних агентств. Збір інформації та стандарти поведінки журналіста в нестандартних, екстремальних умовах. пособи юридичного захисту журналістів.

Радіожурналістика. Жанри та особливості роботи журналіста на радіо.

Телебачення як мистецтво та маніпулятивна технологія. Колективний і синтетичний характер творчості журналістів на телебачення. Новітні технології в Інтернет-журналістиці.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Больц Н. Абетка медіа / За загал. ред. В. Ф. Іванов; Переклад з нім. В. Климченка. — Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2015. — 177 с. <https://www.aup.com.ua/book041/>
2. Вартанов Г. Засоби масової інформації : короткий словник термінів і понять / Вартанов Г. – К. : Грамота, 2005. – 64 с.
3. Геннінг Носке Журналістика: що треба знати та вміти / Книжка для читання та підручник. Київ: Центр вільної преси, 2017. — 312 с. <https://www.aup.com.ua/zhurnalistika-shho-treba-znati-ta-vmiti/>
4. Здоровега В. Теорія і методика журналістської творчості : [підручник] / Здоровега В. – Л. : ПАІС, 2004. – 268 с.
5. Михайлин І. Основи журналістики / І. Михайлін. — К. : Центр учбової літератури, , 2019. 496 с.
6. Мой Д., Ордольтф М. Телевізійна журналістика: Практична журналістика, том 62 / За загал. ред. В. Ф. Іванова; Пер. з нім. В. Климченка. — Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2019. — 234 с. <https://www.aup.com.ua/televiziyna-zhurnalistika/>
7. Москаленко А. З. Теорія журналістики : підручник / А. З. Москаленко. К. : Експрес-об'ява, 1998. — 334 с.
8. Фолькер Вольфф Журналістика газет і журналів / Видання 2-е, перероблене / Пер. з нім. В. Климченко. Київ: Центр вільної преси, 2017. — 377 с. <https://www.aup.com.ua/folker-volff-zhurnalistika-gazet-i-zh/>

ТВОРЧЕ ЗАВДАННЯ

Написати невелике за розміром есе на одну із запропонованих тем:

1. Навіщо потрібні журналісти в епоху Інтернету.
2. Чого очікує суспільство від сучасних медіа.

3. Яким має бути контент місцевих (регіональних) ЗМІ.
4. Роль журналістів у сучасному світі.
5. У чому полягає соціальна відповідальність медіа перед суспільством.
6. Чому без вільних, незалежних ЗМІ неможлива демократія.
7. У чому полягає головне завдання журналіста.
8. Якими повинні бути взаємовідносини між журналістом і владою.
9. У чому відмінності між журналістикою та PR-діяльністю.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ ВІДПОВІДІ, СТРУКТУРА ОЦІНКИ І ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ ВСТУПНИКІВ

Відповіді оцінюються за двухсотбальною шкалою оцінювання (від 100 до 200 балів).

Підсумкова оцінка виставляється після завершення іспиту.

Абітурієнт, що набрав **менше 124 балів**, до участі в конкурсі на вступ до ХДАК не допускається.

Під час відповіді перевіряються:

- широта кругозору;
- обізнаність у сфері професійного вибору;
- впевненість, самостійність та критичність суджень;
- комунікативні навички.

Відповідь оцінюється від 0 до 100 балів за такими критеріями:

- точність відтворення фактів, змісту понять, адекватність використання професійної термінології — *оцінюється від 0 до 20 балів*;
- повнота, глибина, системність знань — *оцінюється від 0 до 20 балів*;
- здатність логічно мислити, аналізувати, порівнювати, узагальнювати — *оцінюється від 0 до 20 балів*;
- уміння формулювати, обґрунтовувати власні думки, факти й робити висновки тощо — *оцінюється від 0 до 20 балів*;
- комунікативні навички — *оцінюється від 0 до 20 балів*.

Виконання творчого завдання від 0 до 100 балів за такими критеріями:

- повнота розкриття змісту запропонованої теми — *оцінюється від 0 до 25 балів*;
- уміння грамотно викладати думки – *оцінюється від 0 до 25 балів*;
- уміння логічно викладати думки– *оцінюється від 0 до 25 балів*;
- володіння українською мовою – *оцінюється від 0 до 25 балів*.

Рівень оцінки та кількість балів:

Високий рівень відповіді: 176–200 балів за відповідь виставляються, якщо абітурієнт:

- всебічно і повністю розкрив зміст запитання з використанням відповідної літератури;

- проілюстрував відповідь прикладами, цифровими даними, що підтверджують та поглиблюють зміст відповіді;
- поєднав теоретичні положення з практичними прикладами;
- продемонстрував знання сучасного стану проблем і власну аргументовану позицію з даного питання;
- дав повні і правильні відповіді на додаткові питання;
- вільно висловив свої думки, володіє професійною мовою, вміє вести наукову дискусію;
- відповів конкретно, логічно, послідовно.
- при виконанні практичного завдання повністю розкрив запропоновану тему з грамотним, логічним викладенням своїх думок українською мовою.

Середній рівень відповіді: 150–175 балів виставляються, якщо абітурієнт:

- в основному правильно розкрив зміст запитання з використанням відповідної літератури;
- проілюстрував відповідь прикладами, цифровими даними, що підтверджують та поглиблюють зміст відповіді;
- продемонстрував знання сучасних проблем галузі;
- допустив деякі неточності при відповіді на додаткові питання;
- продемонстрував вміння висловлювати свої думки, володіє професійною мовою, але не завжди чіткий, логічний, послідовний при викладі матеріалу.
- при виконанні практичного завдання повністю розкрив запропоновану тему з грамотним, логічним викладенням своїх думок українською мовою, але в роботі допущені незначні граматичні та стилістичні помилки.

Достатній рівень відповіді: 124–149 балів виставляються, якщо абітурієнт:

- в основному правильна, але недостатньо повно відповів на поставлені запитання;
- виявив слабкі знання сучасного стану проблем, а також недостатнє вміння пов'язати теоретичні знання з практикою;
- продемонстрував труднощі у відповідях на додаткові запитання.
- при виконанні практичного завдання в основному розкрив запропоновану тему, але в роботі допущені граматичні та стилістичні помилки, викладення матеріалу не завжди логічне.

Незадовільний рівень відповіді: 123 та нижче виставляється, якщо абітурієнт:

- відповів поверхово, виявив незнання базових понять спеціальності, сучасних проблем галузі;
- не дав відповіді на додаткові запитання;
- виявив брак логічного мислення та здатності послідовно викладати інформацію;
- при виконанні практичного завдання не розкрив запропоновану тему, викладення матеріалу нелогічне і безграмотне.